

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА – БЕОГРАД

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовao Комисију:

Комисију је именовало Наставно-научно веће Филолошког факултета на седници од 27. априла 2016. године.

2. Састав Комисије:

Ментор: др Мило Ломпар, редовни професор, Филолошки факултет – Београд

Ужа научна област: Српска књижевност

Датум избора у звање: 22. 12. 2010. године

Др Миљивој Ненин, редовни професор, Филозофски факултет – Нови Сад

Ужа научна област: Српска књижевност

Датум избора: 17. 03. 2005. године

др Зорица Несторовић, ванредни професор, Филолошки факултет – Београд

Ужа научна област: Српски књижевност

Датум избора у звање: 1. 11. 2011. године

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног родитеља, презиме	Зоран, Драго, Живковић
Датум и место рођења	23. 03. 1958. године Нови Сад
Наслов магистарске тезе	Писма Вука Поповића Вуку Караџићу
Датум и место одбране маг. тезе	16.02. 2013. Филолошки факултет, Београд
Научна област из које је стечено академско звање магистра наука	Српска књижевност

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Медитерански свет у српској књижевности

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ и VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација мр Зорана Живковића обухвата 375 компјутерски штампаних страница. Подељена је на следећа поглавља: 1. О феноменима Медитерана (1–54); 2. Српска култура и књижевност и медитерански свет (55–144); 3. Српска књижевност XIX века и медитерански свет (145–291); 4. Српска проза XX века и медитерански свет (292–340); 5. Закључак (341–366); 6. Литература (367–375).

У поглављу ове докторске дисертације, које носи наслов **О феноменима Медитерана**, докторанд настоји да издвоји, опише и објасни оне феномене који *културолошки* обликују представу о медитеранском свету као таквом. Сваком таквом феномену, он. Он издваја један број карактеристичних феномена медитеранског света и представе о њему, посвећујући сваком од њих посебно потпоглавље, да би добио неопходан методолошки и тополошки инструмент за проучавање српске књижевне традиције.

Тако у опису „разуђене географије Медитерана“, докторанд издваја особени однос између медитеранских мора – и света живота који се на обалама разних мора образује, и као реални, и као имагинарни доживљај – и планина које се над њих односе. Управо ће се тај однос показати као формативан за један од преовлађујућих културолошких дотицаја које образује медитерански свет у српској књижевности. У опису „комуникативности Медитерана“, докторанд – са упућивањем на судове Пола Валерија – поистовећује *комуникативност* са *културним прожимањима* која настају унутар једног медитеранског подручја. Тако се појављују наговештаји онога што ће у докторској дисертацији бити посматрано као културно преслојавање у српској књижевној традицији. Требало је извршити детаљнију типологију могућих односа – блискост, поистовећивање, сукобљеност, неутрализација – који се образују између *комуникативних* и *културолошких* видова који образују представу о медитеранском свету.

У опису „маслине – светог дрвета Медитерана“, докторанд описује један од животних састојака медитеранског света у његовим сложеним географским путањама, у његовим бројним културолошко-симболичким преображењима, у његовим сасвим уметничким појавама. Као што указује на историјске трагове, попут Херодотових, на уметничке облике, попут Пиндарових, на религијске контексте, попут *Прве књиге Мојсијеве* или *Песме над песмама*, или *Курана*, на трговачке историјске појаве, попут годишњег пореза који је Немањићима исплаћиван у маслиновом уљу, тако се докторанд ослања на историјске увиде Фернана Бродела. То се нарочито види у опису „климе и исхране – обележјима јединственог Медитерана“, јер докторанд наглашава једно од медитеранских својстава које ће учинити средиштем своје пажње: „дуго време припитомљавања равница покрај мора показује да историја Медитерана почиње на брдима

и да је порекло свих Медитеранаца, како на то указује Фернан Бродел, заправо пастирско.“ Овај моменат бисмо могли – с обзиром на историјски карактер српске књижевне и културне традиције – узети као конститутиван за особеност медитеранског света у историјским и припобедним конфигурацијама српске књижевне – као културне – традиције.

Ту посебну улогу игра онај феномен који докторанд описује као „море и мора Медитерана“. Јер – као што је наша књижевна мисао указала, у исказима попут Кашаниновог, који докторанд наводи – статус мора увек је био посебан у српским књижевним и културним представама. Но, докторанд – ослоњен на Фернана Бродела – универзализује такав статус указивањем на његову компаративну вредност и унутар других европских традиција. У односу између комуникативности и културолошке прожетости медитеранског света посебно место заузима опис „саобраћаја Медитерана“, који се – у овој докторској дисертацији – појављује као увод у значајну тезу о „три цивилизације Медитерана“: у описима елемената античких, средњовековних и нововековних цивилизацијских покрета унутар медитеранског света, у издвајању исламског, католичког и православног контакта унутар и на ободима медитеранског света, докторанд се приближава основном својству српске културе: њеној контактної природи. Требало је ту природу прецизније описати као контактну у самом свом заснивању, а не само у нужним временским посредовањима која је таквом чине. Такав статус посредно – у српској књижевности – заузима један медитерански град за који докторанд сматра да је од посебног значаја за његову тему, па његову представу описује као „Венеција или сан о граду“.

У поглављу **Српска култура и књижевност и медитерански свет**, мр Зоран Живковић издваја неколико одељака. Тако он осветљава разнородне везе између „Медитерана и старе српске уметности и архитектуре“ на примеру архитектуре Високих Дечана: поред историјског слоја у објашњавању ових веза – какав очитују подаци о фра Виту Которанину – докторанд указује на то да су оне често подлегале „познатом и старом оријенталистичком дискурсу о културној дихотомији Исток – Запад, заснованој на дугој традицији неговања стереотипа“. Такве моменте он издваја и у описивању фасада Студенице или средњовековног Бара. На овом месту се могло теоријски осветлити постојање различитих модуса културног трансфера који омогућавају да се свет стереотипа замени прикладнијим објашњењима историјских и културних дотицаја, одзива и одјека.

Однос „Срби и Венеција“ осветљен је у различитим аспектима, међу којима посебан вид имају подаци и сведочења о старим српским штампаријама: „Те књиге, у доброј штампи и са пригодним илустрацијама, биле су прештамповане, а директно из Венеције стизале су у Бијело Поље, Београд, Видин, Никопол, Угарску, Цариград.“ Однос „Срба и мора Свете Горе и Далмације“ приказан је у садржајима средњовековних дотицаја, као и потоњих својстава *православне Далмације*, „која је обухватала околину Задра и Шибеника и територију Книна, као и околину Дубровника, Боку Которску, пре свега Херцег Нови и Рисан, Паштровиће, Маине, Поборе, Браиће, Грбаль.“ Докторанд разликује *директни утицај* морског и приобалног живота на унутрашњост копна, који је задирао у дубину од око 30 километара територије, од *индиректног утицаја*, који се „протезао и знатно даље“. Ови утицаји су обележени укрштајем „културних компонената најмање пет цивилизацијских модела: византијским, османским, латинско-венецијанским, средњоевропско-немачким и патријархално-горштачким“. Унутар тих модела, докторанд

издваја настајање модерних политичких конструкција које обележавају типове сукоба и односа у XIX и XX веку.

У приказивању обележја „српског Медитерана под Срђем“, докторанд – на основу историјске и књижевноисторијске литературе – описује типове историјских односа између Дубровника и средњовековне Србије, да би потом приказао присуство трагова о „српским словима и језику“ у читавом низу дубровачке књижевне и културне традиције, као део језичког стања на подручју древног Дубровника, осветливши и типове *карневализације* као битне моменте медитеранског света и искуства који улазе у књижевне и културне чиниоце српске традиције. Све ове историјске и културне трагове, докторанд – у широј и аналитичкој разради – доводи у везу са Држићевом *Новелом од Станца*: тројица дубровачких младића – као представници карневалског медитеранског осећања живота – долазе у дотицај са „сељаком из Пиве“. Овај сусрет два света, који је у основи медитеранског искуства, у којем се укршта планински и приморски свет, представља – показује докторанд – културну подлогу за књижевне и хуморне ефекте Држићеве једночинке.

У поглављу о „значају медитеранског гласа српске књижевности“, докторанд – са упориштем у Гадамеровим схватањима о спознаји у уметности – приказује дела српских писаца – нарочито средњовековних, ренесансних и народних књижевних традиција – као оних садржаја који „данас дају и незаменљив увид о том дугом путовању српског народа према морским обалама“. Тако се дотиче *Летописа попа Дукљанина*, хиландарских записа, чувене бугарштице коју је записао Руђеро де Пачиенца, као и оних које доноси *Рибање и рибарско приговарање* Петра Хекторовића. Отуд изводи закључак – који представља и основ за анализе које доносе наредна поглавља ове докторске дисертације – да „српска књижевност представља једну од најважнијих спона у српским културним везама са Медитераном“.

У опису „Срба католика као српског историјског достигнућа Медитерана“, докторанд – у ослањању на студије Павла Поповића – указује на значај личности дум Ивана Стојановића, његовог историјског дела и његовог књижевног стваралаштва. У прегледном попису „српских путописаца о мору и Медитерану“, докторанд – са позивањем на Јакоба Буркхарта, са упућивањем на Гетеове и Андерсенове путописе – издваја културолошке забелешке у путописима Љубомира Ненадовића, промену опсервације пејзажа у путописима Милорада Павловића, модернистичку дисперзију у детаљним описима јадранске обале код Милоша Црњанског, околност да је Растко Петровић „видео Медитеран и са северноафричке обале, као нешто што доживљава апсолутно први пут“, медитативни доживљај медитеранског света код Иве Андрића. У „рекапитулацији“ овог поглавља, докторанд издваја тежишне тачке сопствених аналитичких увида и прегледних описа.

У поглављу **Српска књижевност XIX века и медитерански свет**, које је и најдуже и најважније поглавље ове докторске дисертације, дошло је до процењивања културолошког удела који имају типолошка својства и историјски осведочени трагови медитеранског света у уметничким конфигурацијама великих и значајних писаца српске књижевности XIX века.

У анализи присуства медитеранских типова живота и облика животног искуства у делу Петра II Петровића Његоша, докторанд посматра биографске чињенице из живота највећег српског песника у њиховим дотицајима са медитеранским светом: његово

школовање у Херцег-Новом, његова путовања по Италији, његова преписка са Николом Томазеом и Димитријем Владислављевићем. Посебна пажња је посвећена класичној сцени из *Горског вијенца*, у којој војвода Драшко приповеда о свом боравку у Млецима: наглашена је двострукост приказане стварности. Јер, на делу је двострукост културног трансфера. С једне стране се медитерански свет појављује у представи коју гради патетична хероика патријархалности. Но, с друге стране, он постоји у својим унутрашњим својствима, декаденције и ослабљивања, које је могао упризорити један прецизан поглед сасвим друге врсте од Драшковог, који је припадао самом Његошу.

Да би ова двострукост на неки начин била уметнички делотворна, докторанд наглашава како је представа коју о Млецима гради војвода Драшко уметнички недопуњена описом италијанских мађионичара и хипнотизера који се појављују на которском пазару. Тако се, дакле, у *Горском вијенцу* медитерански свет појављује у више видова: као развијени свет богате Венеције, као нестварни свет њених вештина у предворју патријархалне хероике и као свет у сусрету са самом патријархалношћу. Отуд он има и позитивна и негативна својства у *Горском вијенцу*. То показује да је Његошев доживљај био не само уметнички изнијансиран него и продубљен реалном вишедимензионалношћу медитеранског искуства. Утолико је било од значаја – премда је у овој докторској дисертацији изостало – да докторанд прикаже *политичку димензију* медитеранског света, која је обликована у *Лажном цару Шћепану Малом*.

Било је то неопходно и са становишта анализе дела Стјепана Митрова Љубише, јер би се тако показало да је у медитеранском сусрету да патријархалном хероиком посебно место припадало *политичком искуству*, па да *Кањош Мацедоновић* није само израз пишчеве уметничке имагинације него и рефлекс дубљих законитости сусрета два света унутар српске културе. Јер, „Љубиша се најпре као политички представник свог народа, а потом и понајвише као писац, појавио на тада преовлађујућем интелектуалном таласу свог времена“. У анализи Љубишиног дела, докторанд проналази трагове различитих светова у пишчевом народном језику, у „сликама родног будванског краја, Боке, Далмације“, у пишчевом братственичком осећању, коме припадају „маркантни ликови... Паштровићи, као и њихова православна браћа и најближе им комшије, Црногорци“. Јер, „паштровска, али и њима блиска историја, у времену од XV па до XVIII века, коју Љубиша уобличава кроз своје приповести засноване на народном предању и историјским мотивима, представља суштинску и доминантну вредност његовог стваралаштва“.

Тако Љубишине приповести карактеришу динарски и медитерански приповедни тон: у тематско-мотивској оријентацији, кроз иманентно стилизовану иронију у погледу на свет. Сви ти моменти су репрезентативно присутни у *Кањошу Мацедоновићу*, али докторанд – у тумачењу ове приповести – смисаони нагласак поставља на околност да су „Паштровићи, као и други Срби у приморју, имали... кроз историју једно веома специфично историјско искуство“. Оно је, наиме, кристализовано на осећању српског националног и културног идентитета у сложенем колоплету односа између представа, симбола, интереса и чинова источног и западног света. То карактерише – истиче докторанд – и друге Љубишине приповести: *Проклети кам* и нека од *Причања Вука Дојчевића*.

У посебном одељку своје анализе, докторанд расправља о томе да ли је *Кањош miles gloriosus*: осветљавајући везе овог књижевног типа са медитеранском традицијом, докторанд се – у претресању различитих тумачења – приклања оном правцу наше књижевне критике који више оспорава него што прихвата ову књижевну идентификацију.

У анализи рецепције овог књижевног јунака, докторанд се дотиче и његове *театрализације* у делима савремене српске књижевности, јер се тако може проценити промена перспективе у осветљавању медитеранског искуства у српској култури. У осветљавању културног трансфера, докторанд обележава Љубишине књижевне топосе у њиховој могућој кореспонденцији са закључцима о медитеранском свету које су понудиле анализе Фернана Бродела.

У анализи представе о медитеранском свету, која настаје укрштајем народног епског наслеђа и песниковог индивидуалног талента, какву доносе дела Лазе Костића, докторанд – осматривши увиде и сазнања које је донела досадашња истраживачка традиција, наглашава како „уметнички спој две културе и традиције постоји већ у *Максиму Црнојевићу*“, као спој „словенске традиције, која собом носи византијски културни образац, и латинске традиције“. Он различите елементе овог споја препознаје у поезији, попут песме *Дужде се жени*, и есеју какав је *Основи лепоте у свету*, нагласивши да је песниково унутрашње-поетичко кретање водило од визије неразрешивог сукоба два света, какву стварају његова драмска дела, до Костићеве синтезе која се – у обрисима културног укрштаја источног и западног света – „догодила... у оном велелепном споју византијске иконе, словенских борова и романске барокне цркве Santa Maria della Salute“. Овај синтетички уметнички поглед одсликава унутрашњу културолошку путању саме српске књижевности.

Њени разуђени облици, од хумористичких преко трагичких до реалистичких, од далматинског и црногорског залеђа до медитеранских опсењености морем, појављују се у одељку посвећеном Сими Матавуљу, чија се приповедачка разноврсност именује као „медитеранска приповедачка полихронија“. Јер – по мишљењу докторанда – „атмосфера и амбијент из прича Симе Матавуља постали су и најпрепознатљивије слике Медитерана у српској књижевности“.

Овај опсежни одељак, који понекад поприма облик самосталне студије, ставља у центар истраживачке пажње религијске сукобе, попут оног у причи *Пилипенда*. На овој истраживачкој тачки, докторанд показује како се Матавуљева приповедна конфигурација подудару са историјски осведоченим сазнањима о религији као „вододелници нација“ (Милорад Екмечић) у балканским подручјима. Докторанд, пак, издваја различите приповедачке модусе код Матавуља – хуморни, трагички, иронијски – као особене облике медитеранског доживљаја живота, јер у њима проналази нешто сасвим прикладно оним културолошким феноменима медитеранског искуства које је назначио као конститутивне за Медитеран. Није Матавуљево приповедање само иронијско или трагичко, реалистичко или хуморно, него оно у себи носи културолошку резонанцу која конституише свет медитеранских искустава. Отуд „не само због хуманистичке оптике писца, у свој ведрини његове приморске, медитеранске прозе, ипак... хуманизам без икаквих предумишљаја и префикса надилази верски фанатизам“.

Посебна пажња је у овој докторској дисертацији посвећена Матавуљевим бококоторским причама и њиховој етнографској и реалистичкој слојевитости: каква је дата – на пример – у приповеци *Бодулица*. Но, „са Матавуљем на странице српске прозе тако први пут стижу оне динамичне слике медитеранског града, и савременог живота на његовим трговима и кафанама, местима где се и данас чувају, не само остаци његове богате историјске и карневалске прошлости, већ и оно што би се могло назвати медитеранском душом града.“ У осветљавању особености бокелског света, какав се појављује у прози Симе Матавуља, докторанд проналази елементе *специфичности* унутар

стандардизоване и типолошки утврђене представе о медитеранском свету. Но, он препознаје и „Матавуљево иронију“ као виши облик приповедне свести који лебди над хероичким топосима патријархалног света унутар медитеранског окружења: нарочито у културолошки предодређеним односима између Црне Горе и Медитерана.

У поглављу **Српска проза XX века и медитерански свет**, докторанд усредсређује своје анализе на дела двојице писаца који припадају различитим поетичким и сазнајним оријентацијама: у осветљавању медитеранских момената у прози Ива Ћипика, он описује њихов статус у прози српске модерне, док у делу Владана Деснице проналази њихове модернистичке трансформације. Отуд се прегледно може пратити утицај двадесетовековних стилскоформативних схватања и прозних промена на неке од традиционалних момената медитеранског света у српској књижевности.

У анализи Ћипикових прозних дела, докторанд ставља нагласак на импресионистички прозни дискурс као оно што игра особену улогу у осветљавању медитеранских мотива, међу којима посебно место – у складу са пишчевом психолошком и социјалном мотивацијом – заузимају „море, жена и гладовање“. Испод ових стандардних топоса, које описује на основу дела као што су *За крухом* или *У страсну недељу*, докторанд и у Ћипиковом приповедању проналази темељну културолошку константу медитеранског света. Очитује је сазнање о томе да „на Медитерану се одувек живот доживљавао као збир нужних компромиса“, јер „на крају, и поред свега, све тако бројне разлике и различитости, ипак опстају у једној медитеранској јединствености без јединства“.

У анализи дела Владана Деснице, докторанд – кроз анализу романа *Зимско љетовање* – посебну пажњу посвећује сусрету два медитеранска света које очитују „избегли грађани Задра и домаћи житељи Смиљеваца“. Он се овде враћа структурној детерминанти своје представе о медитеранском искуству, јер осветљава приповедни однос између планинских и приморских житеља. Тај однос одређује – по докторандовој тези – сам настанак и облике медитеранског искуства. У Десничином роману *Зимско љетовање*, сам тај однос добија тамнији и песимистичкији садржај, као и разуђеније психолошке, социјалне и културолошке мотивације, од приповедања Ива Ћипика. То показује како приповедна слика медитеранског света, премда остаје у много чему културолошки предодређена, добија све већу унутрашњу носивост у распонима модернистичког приповедног искуства: „Конфесионалне разлике, на медитеранском бриду, али и на његовом ободу, сада између задарских избеглица, као католика, и смиљевачких сеоских домаћина, као православаца, и као нешто што је вековима присутно у свим и познатим размерама, биле су 'идеалне' за распламсавање приповедачке енергије, која је, иначе, своју основу у *Зимском љетовању* пронашла на тим 'непомирљивим' разликама између урбаног и руралног.“

У анализи Десничиног романа, докторанд посвећује посебну пажњу особеностима *језичког израза* који представља несумњиву константу у културолошком конституисању медитеранског света у српској књижевности. Оно што је било одредница давних времена, у којима се језгрила слика једне *контактне културе* која је одређивала препознатљив садржај укупног српског културног искуства, појавило се у модернистичком и развијеном приповедном облику код Владана Деснице: „Језичко двојство та два колективна јунака *Зимског љетовања* само је израз, нека врста живе еманације наизглед непомирљивих других двојстава и разлика: етничких, конфесионалних и политичких. Те језичке, пре

свега, и у суштини лексичке разлике, између избеглих Задрана и њихових смиљевачких домаћина... последица су оних јасних социокултурних, које су у међувремену узроковане и већ створеним различитим системима вредности.“ Ове особине једне давнашње традиције појављују се и у приповедној инверзији: док је у ренесансној комедији заплет био заснован на доласку странца у град, дотле у *Зимском љетовању* имамо потпуни обрт, тако да су странци – као житељи града – постали становници села.

У **Закључку**, докторанд – на основу теоријских ставова о интеркултуралности које је изложио Зоран Константиновић – своди резултате својих анализа интеркултуралних релација које устројавају уметничку представу о медитеранском свету у дугим и различитим периодима српске књижевности. Он издваја (1) особеност приповедног језика ових дела; (2) особени дотицај историје и легенде уз ослањање на народну традицију у њима; (3) медитерански оптимистични доживљај света и једно виталистичко осећање стварности; (4) хумористички поглед на људску егзистенцију, нарочито присутан у разубљеним садржајима карневализације света и искуства; (5) тематско-мотивске промене у структури српске прозе. Сви ови моменти бивају процењени у односу на осам медитеранских феномена који су – на почетку ове докторске дисертације – означени као константе и континуитети појављивања медитеранског света у српској култури.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

(1) Основно настојање у овој докторској дисертацији има у себи превасходно дескриптивно својство, чија је основна сврха везана за препознавање културолошких топоса и односа који се образују у дотицају српске књижевности и медитеранског света. Њихов статус открива врсту искуства и културног контекста који структурирају сам медитерански свет. То значи да је српска књижевна традиција постављена у превасходно културолошки контекст: није, дакле, реч о особеним својствима литерарности у делима различитих епоха српске књижевне традиције него о културолошким рефлексима медитеранског схватања света и начина живота у српским књижевним делима. Тако постављено проучавање свакако да захвата имаголошку проблематику у проучавању књижевности, као и књижевноисторијску и културолошку димензију постављеног проблема, док се особено књижевна питања постављају у обавезујући однос са сврхом проучавања и немају нужно естетски вид.

(2) Као посебно својство ове докторске дисертације појављује се њена *методолошка усмереност*. У изведеним анализама увек је, наиме, смисаони нагласак постављен на *културне моменте* медитеранског света који се очитују у приповедној конфигурацији. То значи да су строго *књижевни моменте* анализа уметничких дела стављени у други план, јер се постављају у различите типове односа са *подлогом* на којој настаје сам уметнички текст. Циљеви ове докторске дисертације превасходно су *културолошки* – и то више на историјски него на симболички начин – постављени, док су аналитички добијени резултати *књижевно* значајни тек у последичним слојевима анализа. Такав статус има и одабир репрезентативних књижевних дела, који би могао бити и другачији, као и употребљена секундарна литература.

(3) Ова докторска дисертација – напореда са издвајањем момената медитеранског света у српској књижевности – указује и на промене стилскоформативних својстава, од средњовековних и ренесансних облика, преко романтичарских (Његош и Лаза Костић) и реалистичких (Љубиша и Матавуљ), до модерних (Ћипико и Десница), које су условиле промену перспективе у сагледавању медитеранских животних стилова и типова искуства, које су утицале на разноврсност и продубљеност приказивања могућих односа између више светова у српској култури, на унутрашњу дијалогичност српске књижевности, као и на сложеност њеног укупног лика, у којем медитерански свет има посебну и емотивну и сазнајну носивост. Понекад се успостављају и унутрашњи књижевнопоетички континуитети и инвенције: попут статуса *хвалисавог војника* код Љубише и Матавуља. Тим континуитетима припада и докторандово проналажење рефлекса оног доживљаја медитеранског света који је очитовао војвода Драшко у *Горском вијенцу* у потоњим делима српске књижевности. У оцртавању различитих језичких, симболичких, тематских својстава у делима српске књижевности, докторанд настоји да препозна културолошке континутете – чак и унутар прикладних поетичких варијација – који устројавају основну представу о медитеранском свету у српској култури.

Докторска дисертација мр Зорана Живковића је рад који почива на настојању да се осветли једна значајна културолошка традиција: комбиновањем различитих методолошких поступака, од биографских преко књижевноисторијских до културнополитичких и интеркултуралних, докторанд је у одабраним делима српске књижевности издвојио конститутивна својства медитеранског света у нас. Премда је избор одабраних дела могао бити и шири, он остаје довољно репрезентативан за добијене закључке. У њима се очитује докторандова оспособљеност за процену разуђеног регистра различитих сазнања, којима се приступа с пажњом и темпераментом. Отуд овај рад представља допринос културолошким студијама у нас.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. „Његош у писмима“, *Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима 2014/2015*, година X, Београд, 2015, 183–197.
- 2.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Приказавши разнородна дела српске књижевности, у веома дугом раздобљу од средњег века до модернистичке епохе, као дела чија језичка, књижевноисторијска, културолошка, поетичка разноврсност бива постављена у обавезујући однос са задатом представом о медитеранском свету, истовремено их откривши у њиховој вишеструкој повезаности, поткрепивши своје анализе документарним материјалом, описавши их слободним и стилски разуђеним језиком, мр Зоран Живковић је резултате свог истраживања протумачио на релевантан начин.

IX ПРЕДЛОГ

С обзиром на то да је у питању прегледно истраживање чији су резултати илустративни за културолошке студије о српској књижевности, препоручујемо Већу да овај рад прихвати као докторску дисертацију и мр Зорана Живковића упути на усмену одбрану.

Београд, 20. мај 2016. године

Комисија:

проф. др Миливој Ненин

проф. др Зорица Несторовић

проф. др Мило Ломпар